Sehr geehrte Angehörige der Menschen, die hier in Plötzensee ermordet worden sind, Exzellenz, Sehr geehrter Herr Botschafter, sehr geehrte Frau Fraktionsvorsitzende, liebe Frau Helm,

Wir erinnern heute an die sogenannten „Blutnächte von Plötzensee“ in den Tagen nach dem 7. September 1943. Ich möchte heute nur kurz darauf eingehen, wie es zu dieser größten einzelnen Mordaktion auf Berliner Boden zwischen 1933 und 1945 gekommen war – und wie diese Ereignisse aus der Perspektive der Häftlinge wahrgenommen wurden. In der Nacht vom 3. auf den 4. September 1943 fliegt die britische Royal Air Force einen der bis dahin schwersten Luftangriffe auf Berlin. Mehr als 900 Sprengbomben und über 200.000 Brandbomben sollen Flächenbrände in der Stadt auslösen.

Dabei wird auch das Haus III der vollkommen verdunkelten Strafanstalt Plötzensee getroffen. Die Außentüren sind durch den Luftdruck aufgerissen und können nicht mehr verschlossen werden. Nur im Keller können noch einige Arbeits- und Lagerräume genutzt werden. Die Umfassungsmauer an der Pforte III ist zerstört, drei Gefangenen gelingt die Flucht. Erst als das Dach brennt, werden die 295 zum Tode verurteilten Gefangenen und 22 Kalfaktoren aus ihren Zellen geholt, an den Händen gefesselt und in den Keller des Hauses III getrieben.

Ein Augenzeuge, der zum Tode verurteilte Charles P. Seiffert, der die NS-Zeit überleben konnte, berichtete später.

„Bei Fliegerangriffen blieben wir in unseren Zellen, nur das Licht, das nachts immer brannte, wurde gelöscht. Luftangriffe waren für uns ein großes Hoffnungszeichen. Am späten Abend des 3. September wurde Plötzensee von englischen Tiefffliegern bombardiert. Es brannte ringsherum lichterloh. Als es in unserem Haus [III] schon ungemütlich warm wurde, holte man uns plötzlich aus den Zellen und wir wurden in einem Keller untergebracht. Kurze Zeit darauf brachte man uns, wir waren etwa 300 Todeskandidaten, in das benachbarte Haus IV. Unser Haus III brannte in hellen Flammen. Die Nacht brachten wir fast ohne Bewachung und nur im Hemd und ohne Decken im Keller des Hauses IV zu. Wir konnten uns zwanglos miteinander unterhalten. Schicksale wurden ausgetauscht. Ich lernte kein Schicksal kennen, das ein Todesurteil verdient hätte. […] Am anderen Morgen wurden wir alle in das Haus I gebracht. Jede Zelle wurde mit vier Mann belegt.“

Charles P. Seiffert ist auch einer der wenigen, der über die Qualen der Häftlinge am ersten Tag der Mordaktion berichtete:

„Am Abend des 7.9. hörten wir plötzlich, wie eine ganze Anzahl schwerer genagelter Stiefel die Steintreppen hochkamen und sich auf die Gänge verteilten. Schließlich wurden die Zellentüren aufgerissen. Es ging ein Höllenspektakel los. Hinrichtung! Nach etwa ¼ Stunde hörten wir das monotone Klappern von Holzpantinen auf den Treppen, Kommandorufe, Türen nach dem Hofe wurden aufgerissen, eiserne Hoftore flogen auf und zu. Das Klappern der Schritte verhallte in der Ferne. Nach einer ½ Stunde kehrten die genagelten Stiefel zurück. Ein neuer Lärm bracht los, ganz wie vorher. So ging es die ganze Nacht. Namen wurden geschrien. Die Umbelegung der Zellen hatte zu Irrtümern geführt. Leute wurden in Zellen gesucht, in denen sie früher gelegen hatten. Mir gegenüber schrie einer: ‚Ich bin ja gestern erst zum Tode verurteilt worden.“ Eine Stimme antwortete: ‚Dich hätte man gestern gleich hinrichten sollen.“

Meine sehr geehrten Damen und Herren, das Leid der im September 1943 Ermordeten und die Angst der in den Todeszellen inhaftierten Gefangenen können wir uns kaum vorstellen. Wir können aber an diese Menschen erinnern, und es ist gut, dass wir dies heute gemeinsam unternehmen.

Ich danke Ihnen für Ihre Aufmerksamkeit! Prof. Johannes Tuchel, 9. September 2025

Inoffizielle Übersetzung

Vážení příbuzní osob, které byly zavražděny zde v Plötzensee, Excelence, vážený pane velvyslanče, vážená paní předsedkyně frakce, milá paní Helmová,

dnes si připomínáme takzvané „Krvavé noci v Plötzensee“ ve dnech po 7. září 1943. Chtěl bych se krátce zmínit o tom, jak došlo k této největší jednotlivé vražedné akci na berlínském území v letech 1933 až 1945 – a jak tyto události vnímali vězni. V noci z 3. na 4. září 1943 provedla britská Royal Air Force jeden z dosud nejtěžších náletů na Berlín. Více než 900 výbušných bomb a přes 200 000 zápalných bomb mělo vyvolat rozsáhlé požáry ve městě.

Při tom je zasažen také dům III zcela zatemněné věznice Plötzensee. Vnější dveře jsou otevřeny tlakem vzduchu a nelze je již zavřít. Pouze v suterénu lze ještě využít některé pracovní a skladové prostory. Obvodová zeď u brány III je zničena, třem vězňům se podaří uprchnout. Teprve když začne hořet střecha, je 295 vězňů odsouzených k smrti a 22 dozorců vyvedeno z cel, spoutáno a odvedeno do sklepa budovy III.

Očitý svědek, k smrti odsouzený Charles P. Seiffert, který přežil nacistickou éru, později vypověděl:

„Při leteckých útocích jsme zůstávali ve svých celách, pouze světlo, které v noci vždy svítilo, bylo zhasnuto. Letecké útoky pro nás byly velkým znamením naděje. Pozdě večer 3. září byl Plötzensee bombardován anglickými letouny letícími v nízké výšce. Všude kolem hořelo jako v pekle. Když se v našem domě [III] začalo nepříjemně oteplovat, najednou nás vyvedli z cel a umístili do suterénu. Krátce nato nás, asi 300 odsouzených k smrti, přivedli do sousedního domu IV. Náš dům III hořel jasnými plameny. Noc jsme strávili téměř bez dozoru, jen v košilích a bez přikrývek ve sklepě domu IV. Mohli jsme spolu volně mluvit. Hovořili jsme o svých osudech. Neslyšel jsem o žádném osudu, který by si zasloužil trest smrti. […] Následujícího rána nás všechny převezli do budovy I. Do každé cely umístili čtyři muže.“

Charles P. Seiffert je také jedním z mála, kdo popsal utrpení vězňů během prvního dne vražedné akce:

„Večer 7. září jsme najednou uslyšeli, jak po kamenných schodech nahoru stoupá celá řada těžkých bot s hřebíky a rozchází se po chodbách. Nakonec se rozletěly dveře cel. Začalo pekelné divadlo. Poprava! Asi po čtvrt hodině jsme uslyšeli monotónní klapání dřeváků na schodech, výkřiky velitelů, dveře do dvora se rozletěly, železné brány dvora se otevíraly a zavíraly. Klapání kroků doznívalo v dálce. Po půl hodině se přibité boty vrátily. Začal nový hluk, úplně stejný jako předtím. Tak to pokračovalo celou noc. Křičeli jména. Přesun vězňů do jiných cel vedl k omylům. Lidi hledali v celách, kde předtím byli. Naproti mně někdo křičel: „Vždyť mě včera odsoudili k smrti.“ Hlas odpověděl: „Měli tě popravit hned včera.“

Vážení dámy a pánové, utrpení zavražděných v září 1943 a strach vězňů uvězněných v celách smrti si dokážeme jen stěží představit. Můžeme však na tyto osoby vzpomínat a je dobře, že to dnes děláme společně.

Děkuji vám za pozornost! Prof. Johannes Tuchel, 9. září 2025